

**Magiczny
Kraków**

Opera Rara: śpiew nasz domowy, śpiew nasz powszedni

2018-12-20

Festiwal Opera Rara po raz pierwszy zaprosi publiczność do wspólnego muzykowania oraz wskrzeszenia tradycji domowych śpiewów i salonowych spotkań przy muzyce. W krakowskich mieszkaniach zagospodarują artyści, którzy przemienią je w małe sale koncertowe.

Muzyka rozbrzmiewała na salonach u Czartoryskich, Potockich czy Zamoyskich. Arystokratyczne rody bawiły się i ucztowały, a tym spotkaniom towarzyszył śpiew i akompaniament fortepianu. Salon, jako miejsce kultywowania sztuki oraz wymiany opinii o życiu artystycznym, był ważnym elementem europejskiej tradycji muzykowania. Te wyjątkowe pokoje gościły artystów i śmietankę towarzyską w pałacach i na zamkach, a także w domach mieszczańskiej elity. Były ogniskami życia kultury, którym przypisywano wysoką rangę także ze względu na ich stronę rozrywkową i towarzyską: tu tańczono, grano w gry, żartowano, odgrywano scenki komiczne, słuchano modnej w tych czasach „lżejszej” muzyki.

Serce domu, centrum życia towarzyskiego

Scenki salonowe z udziałem artystów-wykonawców, takich jak Fryderyk Chopin, Franciszek Schubert, Franciszek Liszt czy Ryszard Wagner, widzimy na dziewiętnastowiecznych rycinach. Jednak umiejętności wykonawcze (a także kompozytorskie!) powszechne były również, często jako wynik zwyczajowej edukacji, wśród przedstawicieli rodów arystokratycznych. W słynnych i niezwykle popularnych w Polsce z początkiem XIX wieku „Śpiewach historycznych” Juliana Ursyna Niemcewicza znaleźć można pieśni skomponowane przez Laurę Potocką, hrabiego Rzewuskiego, hrabinę Chodkiewiczową z Czartoryskich: Württembergi... Wszechstronnie uzdolniony artystycznie był np. książę Antoni Henryk Radziwiłł, biegle grający na wiolonczeli, harfie i gitarze oraz śpiewający w partiach tenorowych.

W kręgach nobliwych rodów, wśród towarzystwa, grano utwory kameralne Beethovena, Schuberta czy Chopina, śpiewano głównie obcojęzyczne pieśni, a także arie z włoskich lub francuskich oper. Nie znaczy to jednak, że polskich pieśni nie komponowano – pisali je Józef Elsner, Franciszek Lessel, Maria Szymanowska, Karol Kurpiński czy Ignacy Feliks Dobrzyński. Ale pieśni komponował też – przede wszystkim – Stanisław Moniuszko.

Śpiewnik domowy - muzyczne wyznanie wiary

Śpiew i wspólne muzykowanie stały się w pierwszej połowie XIX wieku dobrem ogólnym, egalitarnym, domeną nie tylko rodów arystokratycznych czy elit burżuazji. Wielkim wydarzeniem było bowiem wydanie w kwietniu 1844 roku pierwszego „Śpiewnika domowego” Stanisława Moniuszki. Cykl dwunastu zeszytów, z których za życia kompozytora ukazało się sześć, obejmował artystyczny program kompozytora. Przedstawił on w nim założenia swojej działalności, publikując całą swą twórczość wokalną.

Pieśni (ponad dwieście!) zawarte w „Śpiewniku domowym” nabrały wyjątkowego znaczenia, ponieważ

kompozytor nadał im osobisty wyraz, jednocześnie zachowując ich narodowy i ludowy charakter. Towarzyszyło mu pragnienie, aby dać społeczeństwu pieśni polskie, które zastąpiłyby obcy, zagraniczny repertuar i zajęły ważne miejsce w życiu codziennym Polaków. Wsłuchujący się w głos społeczeństwa Moniuszko stworzył swój obszerny zbiór z myślą o rwących się do śpiewu amatorach. Jednocześnie zainicjował wielki społeczny projekt wspólnego domowego śpiewania i spotykania się przy muzyce. Ten projekt, po 175 latach od wydania pierwszego zeszytu śpiewnika, podejmuje Opera Rara w ramach pasma festiwalowego „Generacja Opera”.

Polski krajobraz w partyturze

Moniuszko upodobał sobie pieśni typu balladowego, opowieści muzyczne pełne zmiennych nastrojów, dające wykonawcom szerokie możliwości interpretacyjne. W zeszytach „*Śpiewnika domowego*” znajdziemy pieśni dydaktyczne, scenki z życia codziennego zwykłych ludzi, obrazki rodzajowe związane z pejzażem, liryki miłosne, na pół salonowe romanse i licznie komponowane pieśni zainspirowane tradycją ludową (mazury, krakowiaki, dumki). Nie brakuje przejawów błyskotliwego dowcipu, a mocną stroną tych utworów są starannie dobrane teksty. Moniuszko komponował do słów Adama Mickiewicza, Jana Ignacego Kraszewskiego, Jana Czczota oraz do tekstów ludowych. Sięgał ponadto do przekładów tekstów obcojęzycznych autorstwa polskich poetów. Jedną z jego najpiękniejszych, najbardziej poetyckich kompozycji jest „Znasz-li ten kraj” do słów Johanna Wolfganga Goethego w przekładzie Adama Mickiewicza. Szlachetność linii melodycznej łączy się tutaj z liryzmem i subtelnością harmonii, tekstu, nastroju.

Świętujemy ze śpiewem na ustach!

Dorobek kompozytorski Stanisława Moniuszki (...) imponuje różnorodnością, bogactwem melodycznym i głębokim zakorzenieniem w narodowej tradycji muzycznej. Jego twórczość operowa i pieśniarska stanowi trzon polskiego repertuaru wokalnego i niejednokrotnie jest osią zainteresowań artystycznych najwybitniejszych polskich śpiewaków.¹

Nadchodzący rok należeć będzie do niego. Opera Rara stanie się okazją do przypomnienia jego utworów, świętowania, wskrzeszenia tradycji śpiewu domowego i towarzyskich spotkań salonowych. Zaakcentuje społeczną i integrującą funkcję sztuki. Uczci Stanisława Moniuszkę, w dwusetną rocznicę jego urodzin, jako kompozytora, dyrygenta, organistę, pedagoga, twórcę polskiej opery narodowej i wielkiego repertuaru pieśniowego. Naszego własnego, polskiego repertuaru, bo Polacy nie gęsi... i swój śpiew również mają!

Agnieszka Lakner, muzykolog i kulturoznawca

Więcej informacji na temat Śpiewnika Domowego w ramach festiwalu Opera Rara można znaleźć [tutaj](#).

Festiwal Opera Rara odbędzie w Krakowie w dniach 31 stycznia - 17 lutego 2019 r.

**Magiczny
Kraków**

1. Cytat z Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lipca 2018 r. w sprawie ustanowienia roku 2019 Rokiem Stanisława Moniuszki